

การศึกษบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 A Study of Executive Roles in Promoting Professional Learning Community of Teachers in School Under Kalasin Primary Educational Service Area Office 3

ARTICLE INFO

Article history:

Received 19 January 2023

Revised 19 February 2023

Accepted 3 March 2023

Available Online 28 April 2023

วิรัตน์ ภูมิสาตร์¹, อมร มะลาศรี² และศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน³

Wirat Phumisat¹, Amorn Malasri² and Saksit Rittilun³

ABSTRACT

This research aims to 1) study the elements of executive role in promoting professional learning community of teachers in school. 2) study the roles of executives in promoting a community of professional learning of teachers in school and 3) compare the level of executive roles in promoting professional learning community of teachers in school under kalasin primary educational service area office 3 classified by the experience of the executive and school size, a main group of informant is the directors of the school and The teachers on duty head of the learning group, total 837 People. The research consists of interviews and questionnaires. Analyze the data with basic statistics and content analysis.

The results of this research found that:

1. The elements of executive role in promoting professional learning community of teachers in school consists of 7 roles are planning role, role in creating of the morale and encouragement, Participative management roles, The role of teacher and personal development promotion, Instructional Leadership role, Co-leadership role and reflection role.
2. The overall level of executive roles in promoting professional learning community of teachers in school overall at a high level.
3. The experiences of executive and executive in different school size has level roles in promoting professional learning community of teachers in school has different.

KEYWORDS: EXECUTIVE ROLES / PROMOTING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประเทศไทย

Master of Education, Educational Administration, Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University, Thailand.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประเทศไทย
Association Professor, Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University, Thailand.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประเทศไทย
Association Professor, Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University, Thailand.

*Corresponding author ; e-Mail address : slurbie2500@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน 2) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน และ 3) เปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน และขนาดโรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รวม 837 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ บทบาทด้านการวางแผน บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ บทบาทด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร บทบาทด้านผู้นำทางวิชาการ บทบาทด้านภาวะผู้นำร่วม และบทบาทด้านการสะท้อนคิด
2. ระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน และขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน มีระดับบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน แตกต่างกัน

คำสำคัญ: องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหาร / การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 มีผลกระทบต่อระบบการศึกษาของประเทศไทย ที่ต้องพัฒนาและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในอดีตการศึกษานับการอ่านและเขียนเท่านั้น แต่การพัฒนาการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องเน้นการปฏิบัติและการสร้างแรงบันดาลใจไปพร้อมกัน เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้และฝึกทักษะด้วยตนเอง (Active Learning) ดังนั้น บทบาทของครูจึงต้องเปลี่ยนจากครูผู้สอนมาเป็นครูผู้ฝึก (Coach) หรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความท้าทาย และความสนุกในการเรียน โดยเน้นออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือทำเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และฝึกทักษะเพื่อการดำรงชีวิต การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและรูปแบบ การเรียนการสอนของครูจึงเป็นเรื่องที่มีความท้าทายอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงในองค์กร หรือสถานศึกษาที่มีบุคลากรหลากหลาย แต่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเป็นสำคัญเช่นเดียวกัน ดังนั้น แนวคิดการร่วมมือกันในวิชาชีพเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมั่นคงจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรให้ความสำคัญ เพื่อขับเคลื่อนพัฒนาไปทั้งในระดับจิตสำนึก ระดับรากฐาน และระดับโครงสร้างอย่างจริงจัง และเป็นระบบ หาคาทงร่วมกันกับเพื่อนร่วมวิชาชีพในการแก้ปัญหา การเรียนการสอนที่ส่งผลต่อผู้เรียน รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์และทัศนคติในการทำงานร่วมการในเชิงบวก (ชวลิต ชูกำพอง, 2560)

ผู้บริหารโรงเรียนเปรียบเสมือนกับต้นเรือผู้กำหนดทิศทางของโรงเรียนโดยมีบทบาท 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียน มีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ ส่งเสริม สนับสนุนและส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มีบทบาทเป็นผู้ประสานประชาสัมพันธ์เป็นทั้งบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่บุคคลอื่นคาดหวังว่าการบริหารการจัดการศึกษา ของโรงเรียนจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารนั่นเอง (ดวงกมล กิ่งจำปา, 2555) ดังนั้น ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน โดยส่งเสริมให้ครูได้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อวางแผนพัฒนาองค์กรให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้นจะต้องใช้บทบาทการนำทางวิชาการ ที่เป็นการนำอย่างมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการที่คมชัดว่า ทิศทางอย่างไรที่จะตอบโจทย์ของชุมชนและนโยบายของรัฐได้พร้อมกัน และจะต้องเป็นการนำที่ไม่ใช่ การใช้อำนาจแบบสั่งการจากผู้บริหารโรงเรียนสั่งการ เพราะหลายครั้งความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน อาจจะไม่ใช้สิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมเสมอไป แต่จะต้องใช้กระบวนการภาวะผู้นำแบบแบ่งปันแชร์ (Share Leadership) จะต้องทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันของบุคคลในแต่ละระดับ แต่ละตำแหน่งจะต้องเคารพให้เกียรติให้ความสำคัญรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อนำมาประมวลและลงสรุปอย่างมีศิลปะที่จะทำให้เกิดการทำงานร่วมกันให้ได้ บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำในการกระตุ้นและอำนวยความสะดวกให้เกิดการจัดทีมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ให้เกิดขึ้นให้ได้ในโรงเรียนอย่างกว้างขวางและทั่วถึงสิ่งที่อำนวยความสะดวกที่จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง สิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนควรตอบให้ได้อย่างน้อยควรจะต้องมีทิศทางของปัญหา แผนภาพแสดงชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของแต่ละกลุ่ม แสดงให้เห็นภาพรวมของโรงเรียน แผนภาพแสดงความก้าวหน้า มีการดำเนินการของแต่ละกลุ่มอยู่ในขั้นตอนใด แหล่งรวมแผนการทำงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่จะต้องปรากฏกำหนดการทำตามกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในแต่ละขั้นตอนว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด แหล่งรวบรวมนวัตกรรมการศึกษาหรือผลการปฏิบัติดีของครู ที่ดำเนินการแก้ปัญหาให้นักเรียนจนประสบผลสำเร็จแล้วมีกระบวนการที่เป็นนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนอย่างไรบ้าง การจัดกิจกรรมให้มีการประชุมวิชาการย่อยภายในโรงเรียนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนร่วมกันเป็นระยะ ๆ การส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเข้าร่วมสังเกตชั้นเรียนเพื่อเป็นการพัฒนาครูด้วยกระบวนการสังเกตการสอนของเพื่อนครู มีศิลปะการสอนที่ดีจนสามารถเป็นแบบอย่างให้ครูคนอื่น ๆ นำไปใช้ได้ (มนตรี แยมกสิกร, 2559)

จากผลการบริหารและการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ผลการวิเคราะห์ด้านการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการองค์การสู่ความเป็นเลิศ ตัวบ่งชี้ที่ 2 การพัฒนาสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ ระดับคุณภาพพอใช้ แยกตามประเด็นการพิจารณา ดังนี้ ประเด็นการพิจารณาที่ 2 การส่งเสริมให้เกิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community PLC) คะแนนประเมินระดับคุณภาพ พอใช้ การดำเนินงานต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน มอบหมายให้ ผู้รับผิดชอบตัวชี้วัดเขียนโครงการ/กิจกรรมเพื่อรองรับตัวชี้วัด และดำเนินการบริหารจัดการเพื่อ ให้ได้คุณภาพยิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3, 2564)

จากสถานการณ์และเหตุผลดังกล่าว นักวิจัยจึงสนใจในการศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเป็นแนวทางให้หน่วยงานต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 สามารถนำไปใช้เพื่อส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3
2. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำแนกตามประเภทการปฏิบัติการปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน และขนาดโรงเรียน

วิธีการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือมีผลงานที่เป็นเลิศในด้านการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย นักการศึกษา จำนวน 2 ท่าน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 ท่าน และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 ท่าน

2. ตัวแปรการวิจัย

องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน
ระยะที่ 2 การศึกษาและเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 3 ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 198 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 3 ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 198 คน และครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 639 คน รวม 837 คน

3. ตัวแปร

ระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน

กรอบแนวคิด

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษารูปแบบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะในทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนที่สังกัดกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสรุปเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเบื้องต้น จากนั้นจึงสร้างแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างเพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อให้ได้กรอบแนวคิด กรอบแนวคิดในการวิจัยสามารถเป็นเป็นแผนภาพ ดังรูปภาพประกอบ ดังนี้

ตัวแปรต้น

<ol style="list-style-type: none"> 1. ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน <ol style="list-style-type: none"> 1) ไม่เกิน 5 ปี 2) 6 – 10 ปี 3) 11 ปีขึ้นไป 2. ขนาดโรงเรียน <ol style="list-style-type: none"> 1) ขนาดเล็ก 2) ขนาดกลาง 3) ขนาดใหญ่
--

ตัวแปรตาม

<p>บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บทบาทด้านการวางแผน 2. บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ 3. บทบาทด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 4. บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร 5. บทบาทด้านผู้นำทางวิชาการ 6. บทบาทด้านภาวะผู้นำร่วม 7. บทบาทด้านการสะท้อนคิด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ประกอบด้วย 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ วัน และเวลาที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ระยะที่ 2 การศึกษาและเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ชื่อโรงเรียน สถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน และขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือเพื่อการวิจัยบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน รวบรวมข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน

3. เสนอสร้างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาที่ต้องการวัด แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. นำข้อคำถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สำนวนภาษาและหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดตามองค์ประกอบในแต่ละด้าน (IOC) จำนวน 5 ท่าน

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 การวิจัยครั้งนี้ข้อคำถามแต่ละข้อมีค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 ซึ่งข้อรายการที่มีค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC) ต่ำกว่า 0.60 จำนวน 2 ข้อ ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 ข้อ และได้ตัดทิ้ง จำนวน 1 ข้อ สุดท้ายเหลือข้อรายการ จำนวน 51 ข้อ

6. นำแบบสอบถามที่ได้จากการนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขและคัดเลือกได้จำนวน 51 ข้อ และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 50 คน

7. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจสอบเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้
 - 7.1 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาร์ค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวม เท่ากับ 0.94
 - 7.2 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item–Total Correlation) เลือกข้อที่มีผลทดสอบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติทุกข้อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ ตั้งแต่ 0.59–0.99
8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว ปรับปรุง จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยใช้แบบแผนสำรวจบุกเบิก (Exploratory Design) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ระยะนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ด้วยตารางแจกแจงความถี่ นำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้ร่างกรอบแนวคิดบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนเบื้องต้น แล้วนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระยะที่ 2 การศึกษาและเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ระยะนี้เป็นการนำผลการวิจัยที่ได้จากระยะที่ 1 โดยนำเอากรอบแนวคิดขององค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน มาสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน แล้วนำไปสอบถามจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนและขนาดโรงเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยจัดทำแบบฟอร์มเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ผ่าน google form ส่งเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบลิงก์ และคิวอาร์โค้ด ผ่านระบบ Smart Area สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 แล้วนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับมาตรวจสอบความถูกต้องเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ได้รับการตอบกลับทั้งหมด 837 ฉบับ สมบูรณ์ครบถ้วนทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยได้จัดอันดับข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ โดยได้องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน แล้วนำไปสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำเสนอข้อมูล โดยมีใช้สถิติในการวิจัย ดังนี้

3.1 ค่าคะแนนเฉลี่ยของประชากร (μ) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\mu = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	μ	แทน	ค่าเฉลี่ยของประชากร
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดของประชากร
	N	แทน	จำนวนของประชากร

3.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (Standard Deviation) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum (X - \mu)^2}{N}}$$

เมื่อ	σ	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร
	X	แทน	ข้อมูลแต่ละค่าของหน่วยประชากร
	μ	แทน	ค่าเฉลี่ยของประชากร
	N	แทน	จำนวนประชากร

ผลการวิจัย

การวิจัยบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จากการศึกษาข้อมูลสรุปได้ 7 ด้าน ดังนี้

บทบาทผู้บริหารโรงเรียน
1. บทบาทด้านการวางแผน
2. บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ
3. บทบาทด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม
4. บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร
5. บทบาทด้านผู้นำทางวิชาการ
6. บทบาทด้านภาวะผู้นำร่วม
7. บทบาทด้านการสะท้อนคิด

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) บทบาทด้านการวางแผน 2) บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ 3) บทบาทด้านการบริหาร

งานแบบมีส่วนร่วม 4) บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร 5) บทบาทด้านผู้นำทางวิชาการ 6) บทบาทด้านภาวะผู้นำร่วม และ 7) บทบาทด้านการสะท้อนคิด

2. ผลการศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

บทบาทผู้บริหารโรงเรียน	μ	σ	ระดับบทบาท
1. บทบาทด้านการวางแผน	4.34	0.375	มาก
2. บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ	4.46	0.393	มาก
3. บทบาทด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม	4.40	0.408	มาก
4. บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร	4.47	0.365	มาก
5. บทบาทด้านผู้นำทางวิชาการ	4.43	0.392	มาก
6. บทบาทด้านภาวะผู้นำร่วม	4.43	0.378	มาก
7. บทบาทด้านการสะท้อนคิด	4.33	0.429	มาก
โดยรวม	4.41	0.365	มาก

จากตารางที่ 2 บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ามีความสำคัญและมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน

3. ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน

บทบาทผู้บริหารโรงเรียน	ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน								
	ไม่เกิน 5 ปี			6-10 ปี			11 ปีขึ้นไป		
	(n=45)			(n=60)			(n=93)		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
1. บทบาทด้านการวางแผน	4.33	0.313	มาก	4.33	0.417	มาก	4.36	0.377	มาก
2. บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ	4.37	0.407	มาก	4.45	0.412	มาก	4.51	0.370	มากที่สุด
3. บทบาทด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม	4.33	0.423	มาก	4.42	0.421	มาก	4.41	0.395	มาก
4. บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร	4.40	0.340	มาก	4.46	0.367	มาก	4.51	0.373	มากที่สุด
5. บทบาทด้านผู้นำทางวิชาการ	4.39	0.360	มาก	4.41	0.415	มาก	4.46	0.393	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

บทบาทผู้บริหารโรงเรียน	ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน								
	ไม่เกิน 5 ปี			6-10 ปี			11 ปีขึ้นไป		
	(n=45)			(n=60)			(n=93)		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
6. บทบาทด้านภาวะผู้นำร่วม	4.34	0.373	มาก	4.44	0.395	มาก	4.46	0.366	มาก
7. บทบาทด้านการสะท้อนคิด	4.29	0.371	มาก	4.32	0.504	มาก	4.36	0.407	มาก
โดยรวม	4.35	0.343	มาก	4.40	0.396	มาก	4.44	0.355	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 แบ่งออกเป็นหลายประเภทตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกรายการ เมื่อเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน 11 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ย 4.44 และมีระดับบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนมากที่สุด อันดับถัดไปคือผู้บริหารที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน 6-10 ปี มีค่าเฉลี่ย 4.40 และผู้บริหารที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่เกิน 5 ปี มีค่าเฉลี่ย 4.35 ตามลำดับ

4. ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

บทบาทผู้บริหารโรงเรียน	ขนาดโรงเรียน								
	ขนาดเล็ก			ขนาดกลาง			ขนาดใหญ่		
	(n=118)			(n=78)			(n=2)		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
1. บทบาทด้านการวางแผน	4.33	0.376	มาก	4.36	0.380	มาก	4.46	0.074	มาก
2. บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ	4.45	0.388	มาก	4.48	0.407	มาก	4.60	0.088	มากที่สุด
3. บทบาทด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม	4.38	0.411	มาก	4.42	0.410	มาก	4.45	0.036	มาก
4. บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร	4.45	0.369	มาก	4.50	0.363	มากที่สุด	4.67	0.004	มากที่สุด
5. บทบาทด้านผู้นำทางวิชาการ	4.40	0.399	มาก	4.47	0.384	มาก	4.64	0.025	มากที่สุด
6. บทบาทด้านภาวะผู้นำร่วม	4.40	0.383	มาก	4.46	0.374	มาก	4.50	0.034	มากที่สุด
7. บทบาทด้านการสะท้อนคิด	4.31	0.431	มาก	4.35	0.430	มาก	4.68	0.019	มากที่สุด
โดยรวม	4.39	0.366	มาก	4.43	0.367	มาก	4.57	0.014	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่าบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 แบ่งออกเป็นหลายประเภทตามขนาดโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 1 รายการ ระดับมากที่สุด 1 รายการ เมื่อเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ผู้บริหารที่มีสังกัดโรงเรียนขนาดใหญ่ มีค่าเฉลี่ย 4.57 และมีระดับบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนมากที่สุด อันดับถัดไปคือผู้บริหารที่มีสังกัดโรงเรียนขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ย 4.43 และ ผู้บริหารที่มีสังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ย 4.39 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จากการศึกษาลักษณะข้อมูลสรุปได้ 7 ด้าน คือ (1) บทบาทด้านการวางแผน (2) บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ (3) บทบาทด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (4) บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร (5) บทบาทด้านผู้นำทางวิชาการ (6) บทบาทด้านภาวะผู้นำร่วม และ (7) บทบาทด้านการสะท้อนคิด แสดงให้เห็นว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทด้านการวางแผน ใช้เพื่อจัดระบบการบริหารการศึกษาให้มีศักยภาพ มีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน เพื่อสนองนโยบายและขับเคลื่อนนโยบายหลักของสถานศึกษา โดยต้องอาศัยความรู้และทักษะในการบริหารและแสดงบทบาทในด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของประทวน บุญรักษา (2555) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการฝึกในการบริหารตามมาตรฐานตำแหน่งให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งต้องแสดงบทบาทหลายบทบาทตามแต่สภาพการณ์หรือในบางสถานการณ์อาจแสดงหลายบทบาทในเวลาเดียวกัน แต่บทบาทที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา คือ บทบาทตามภาระหน้าที่ของความเป็นผู้บริหาร ความเป็นนักประสานงานและความเป็นนักปฏิรูปการศึกษาถือเป็นการใช้ทั้งความรู้และทักษะในการบริหาร ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้บริหารมืออาชีพ รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของวราสวาดี เต่าพาลี (2557) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการกำหนดทิศทางของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้งานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำพาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์มาตรฐานของการจัดการศึกษา ผู้บริหารจึงถือเป็นผู้มีความสำคัญสูงสุดในสถานศึกษานั้น ๆ

จากความเชื่อข้อนี้จึงเป็นตัวชี้วัดว่าคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ดังนั้นควรมองไปที่บทบาทของผู้บริหารตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อมุ่งไปสู่คุณภาพการศึกษาว่าควรมีบทบาทอย่างไรและในด้านใดแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาย่อมมีบทบาทในการบริหารที่หลากหลายตามภารกิจของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ถือเป็นสิ่งที่ผู้บริหารคำนึงถึงและพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพเพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ซึ่งบทบาทของที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความเป็นผู้อำนวยการโดยประเด็นสำคัญคือการที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงความสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรลักษณ์ ชูกำเนิด, และเอกรินทร์ สังข์ทอง (2557) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่รวบรวมและวิเคราะห์จากเอกสารในประเทศไทยและต่างประเทศ แบ่งเป็น 6 องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ซึ่งรวมถึง 1) วิสัยทัศน์ร่วมกันคือ ทิศทางของเป้าหมายที่มีวิสัยทัศน์ และสิ่งที่เกิดขึ้นจริงเปรียบเสมือนเข็มทิศในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีทิศทางร่วมกัน 2) ทีมทำงานร่วมกันพัฒนาจากทีมที่ทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ลักษณะการทำงานร่วมกันโดยมีวิสัยทัศน์ ค่านิยม เป้าหมาย และพันธกิจร่วมกัน ร่วมกันจนเต็มใจที่จะทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ บรรลุผลลัพธ์ของผู้เรียน 3) ภาวะผู้นำร่วมคือภาวะผู้นำที่สร้างภาวะผู้นำร่วมและภาวะผู้นำร่วมเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ขับเคลื่อนโดยภาวะผู้นำร่วม 4) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ 5) ชุมชนกัลยาณมิตร คือ ชุมชนที่ผู้คนอยู่ร่วมกันเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน “วัฒนธรรมแบบเปิดเผย” ที่ทุกคนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น

เป็นหนทางและพื้นที่เสรีที่จะรู้สึกปลอดภัยหรือปราศจากการกดขี่บนพื้นฐานของความไว้วางใจและความเคารพซึ่งกันและกัน 6) โครงสร้างการสนับสนุนของชุมชนในรูปแบบของการสื่อสารแบบใจถึงใจ พื้นที่ว่างและเปิดกว้างสำหรับการสร้างสรรค์ของชุมชน เน้นความคล่องตัวในการดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อเงื่อนไขที่แตกแยก และมีระบบสารสนเทศชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพ

2. ระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน

ระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.41$, $\sigma = 0.365$) แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้แสดงบทบาทและให้ความตระหนักในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดำเนินตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการของโรงเรียนที่มีคุณภาพ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และคุณภาพการศึกษา บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะต้องอาศัยความรู้และทักษะในการบริหารงานหลายด้านทั้งบทบาทด้านการวางแผน บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ บทบาทด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร บทบาทด้านผู้นำทางวิชาการ บทบาทด้านภาวะผู้นำร่วม และบทบาทด้านการสะท้อนคิด ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำในการกระตุ้นและอำนวยความสะดวกให้เกิดการจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน จัดตั้งอำนวยการความสะดวกรวดเร็วที่จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น และต่อเนื่อง สิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนควรจะต้องตอบให้ได้อย่างน้อยควรจะต้องมีทิศทางของปัญหา แผนภาพแสดงชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของแต่ละกลุ่ม แสดงให้เห็นภาพรวมของโรงเรียน แผนภาพแสดงความก้าวหน้า มีการดำเนินการของแต่ละกลุ่มอยู่ในขั้นตอนใด แหล่งรวมแผนการทำงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่จะต้องปรากฏกำหนดการ ทำตามกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในแต่ละขั้นตอนว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด แหล่งรวบรวมนวัตกรรมการศึกษา หรือผลการปฏิบัติดีของครู ที่ดำเนินการแก้ปัญหาจนประสบผลสำเร็จ มีกระบวนการที่เป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการประชุมวิชาการย่อยภายในโรงเรียนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีกระบวนการแก้ปัญหานักเรียนร่วมกันเป็นระยะ ๆ มีการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเข้าร่วมสังเกตชั้นเรียน ด้วยกระบวนการสังเกตการสอนของเพื่อนครู เพื่อเป็นการพัฒนา และเป็นแบบอย่างให้ครูคนอื่น ๆ นำไปใช้ได้ โรงเรียนจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารนั่นเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงกมล กิ่งจำปา (2555) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูได้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อวางแผนพัฒนาองค์กรให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. เปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

3.1 ระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมแล้วแตกต่างกัน โดยพบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน 11 ปีขึ้นไป มีระดับบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน 11 ปีขึ้นไป มีความสามารถในการบริหารงานโดยอาศัยประสบการณ์ในการบริหารงานในหลายๆด้าน ตลอดจนผู้บริหารให้ความสำคัญในการส่งเสริมขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มุ่งเน้นส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการร่วมมือทางวิชาชีพของครู และบุคลากรทางการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยพันธ์ ศิริรักษ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นเลิศจำแนกตามประสบการณ์ โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติแตกต่างกัน จากข้อค้นพบดังกล่าว ทำให้เห็นว่าผู้ที่มีประสบการณ์

ทำงานมาก ผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานช่วงกลาง และผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานน้อย มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ

3.2 ระดับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และโดยรวมแล้วแตกต่างกัน โดยพบว่า ผู้บริหารที่สังกัดโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนสูงที่สุด อาจเป็นเพราะผู้บริหารสังกัดโรงเรียนขนาดใหญ่ เน้นส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน รวมถึงโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมทั้งด้านคน ทรัพยากร นวัตกรรม การเปลี่ยนแปลง ฯลฯ สร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยความร่วมมือทางวิชาชีพของครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีความสำคัญต่อผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bolam et al (2005) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างและรักษาชุมชนการเรียนรู้ของมืออาชีพที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถของโรงเรียนทั้งระบบอย่างยั่งยืนและยังช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย โดยตัวบ่งชี้ความมีประสิทธิภาพของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู โดยเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขเฉพาะ ได้แก่ แผนงาน ขนาดโรงเรียน และที่ตั้ง และเงื่อนไขทั่วไป ได้แก่ บริบทเฉพาะของโรงเรียนและเป้าหมายในการจัดตั้งองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Giles and Hargreaves (2006) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความยั่งยืนของโรงเรียนนวัตกรรมในฐานะองค์กรการเรียนรู้และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพระหว่างการปฏิรูปมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียน ที่มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสามารถต้านทานแรงกดดันจากการแข่งขันการเปลี่ยนแปลง และการปฏิรูปมาตรฐานการศึกษา อันเป็นอุปสรรคสำคัญของการก้าวสู่โรงเรียนนวัตกรรม โดยองค์การแห่งการเรียนรู้และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพนำมาซึ่งการสร้างวัฒนธรรมใหม่ของครูภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจ และการวางแผนความสำเร็จของภาวะผู้นำ ในขณะที่การปฏิรูปมาตรฐานคือตัวขับเคลื่อนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู ทั้งนี้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นรูปแบบขององค์กรสมัยใหม่ที่เน้นการสร้างสรรคนวัตกรรมและมีความยืดหยุ่นสูง ดังนั้นการจะนำองค์การสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้นั้นจะต้องอาศัยการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่สนองต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน มีองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ บทบาทด้านการวางแผน บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ บทบาทด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร บทบาทด้านผู้นำทางวิชาการ บทบาทด้านภาวะผู้นำร่วม และบทบาทด้านการสะท้อนคิด ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตามองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียน และเพื่อสร้างองค์กรให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมเพื่อให้ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญ มีความรู้และทักษะในการร่วมกันขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาบทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางเพราะการพัฒนาวิชาชีพให้แก่บุคลากรนั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรได้อย่างเข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน ที่เน้นการทำงานแบบระดมความคิด การสร้างทัศนคติเชิงบวกให้กับองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปพัฒนาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 3 ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ดวงกมล กิ่งจำปา. (2555). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมงานเทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2560). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู. *วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 23(2), 1–6.
- ปิยพันธ์ ศิริรักษ์ (2563). การบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- ประทวน บุญรักษา. (2555). บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและการเป็นผู้บริหารมืออาชีพ. <https://www.academia.edu>
- มนตรี แยมกลกร. (2559). ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ: ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงตนเองของครู. สำนักงาน เลขาธิการคุรุสภา.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด, และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนา วิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. *วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 25(1), 93–102.
- วาสนา เต่าพาลี. (2557). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยในการทำผลงานทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 3. (2564). *ผลการบริหารและการจัดการของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 3 ปีการศึกษา 2564*.
- Bolam, R. et al. (2005). *Creating and Sustaining Effective Professional Learning Communities*. London: University of Bristol.
- Giles, C. and Hargreaves, A. (2006). *The Sustainability of Innovative Schools as Learning Organizations and Professional Learning Communities During Standardized Reform*. Educational Administration Quarterly.